



Opsigelse af kirkevæрге

Et menighedsråd opsagde før funktionstidens udløb en kirkevæрге der ikke var medlem af menighedsrådet. Kirkeværgen klagede til biskoppen og Kirkeministeriet der godkendte at menighedsrådet havde opsagt ham.

Spørgsmålet om afskedigelse før funktionstidens udløb af kirkeværger der ikke er medlemmer af menighedsrådet, er ikke direkte reguleret i menighedsrådsloven. Det er derimod fast antaget i Kirkeministeriets praksis at det er muligt at opsiges kirkeværger som ikke er medlemmer af menighedsrådet, i overensstemmelse med almindelige ansættelsesretlige principper.

Ombudsmanden henstillede at Kirkeministeriet ved førstkommende lejlighed præciserer menighedsrådsloven således at det udtrykkeligt fremgår af loven hvilke regler der gælder for afskedigelse af kirkeværger som ikke er medlemmer af menighedsrådet.

(J.nr. 2005-1500-749).

Det fremgik af sagen at A i 1996 blev udpeget som kirkevæрге uden for menighedsrådet i X Menighedsråd, og at A igen blev udpeget som kirkevæрге uden for menighedsrådet efter menighedsrådsvalget i 2000.

Det fremgik endvidere af sagen at X Menighedsråd den 7. februar 2003 opsagde A som kirkevæрге med øjeblikkeligt varsel på grund af samarbejdsvanskeligheder.

A klagede ved brev af 23. februar 2003 til biskoppen ved Y Stifts Bispeembede. Biskoppen indhentede herefter sagens akter og bemærkninger fra A og menighedsrådet. Ved afgørelse af 25. april 2003 stadfæstede biskoppen menighedsrådets afgørelse. Biskoppen skrev bl.a.:

1. februar 2007

2007-5-1

Forvaltningsret:
29.7

"Sagsvurdering

...

De klager ikke over forholdene i forbindelse med (...), hvorfor jeg ikke i det følgende vil tage stilling til dette spørgsmål, eller de handlinger der er foretaget af menighedsråd, provstiudvalg eller provstirevisor i den anledning, men udelukkende forholde mig til Deres fratræden som kirkeværge.

Jeg vil dele min afgørelse i 3 dele, idet jeg først vil vurdere rimeligheden, dernæst begrundelse og endelig lovligheden af afgørelsen.

Rimelighedsvurdering

Jeg kan konstatere, at samtalen mellem Dem og menighedsrådet er blevet meget vanskeligere i perioden fra august 2002 til Deres fratræden 6. februar 2003.

En nøjere gennemgang af sagens akter viser også, at De specielt i Deres skriftlige fremstillinger har bidraget til at forringe tonen i samarbejdet, og det kan ikke undgå at smitte af på samarbejdet i sin helhed. Jeg skal i den sammenhæng fremhæve Deres brev af 3. december 2002, hvor De i et [af] afsnitene blandt [andet] uddeler 'dumpekarakter med pil nedad' til menighedsrådet efter at have fremsat påstande om 'udenomssnak, sladder, gætterier, usandheder og fortielser'.

Jeg må derfor konstatere, at jeg på baggrund af min gennemgang af sagen ikke vil tilsidesætte menighedsrådets skøn om at afskedige Dem som kirkeværge, idet jeg må konstatere, at De i al væsentlighed har bidraget til at samarbejdet ikke har kunnet fortsætte.

Begrundelse

Jeg vil herefter vurdere om, der er tale om tilstrækkelig begrundelse. Det fremgår af menighedsrådets brev af 25. november 2002, at menighedsrådet ønsker en drøftelse af Deres fortsatte virke som kirkeværge. Begrundelse for drøftelse på dette tidspunkt vil jeg nærmest betegne som manglende tilstedeværelse. I brev af 10. januar 2003, som bliver til efter menighedsrådsmødet den 2. januar og den 9. januar indstiller menighedsrådet at samarbejdet bringes til ophør på grund af 'at du ikke kan acceptere vort forslag til fortsat samarbejde'. Dette brev kommenterer De i brev af 3. februar 2003 hvor De opstiller en betingelse om en tilførelse til protokollen. Menighedsrådet indkalder Dem herefter til et møde den 6. februar 2003, der munder ud i rådets brev af 7. februar 2003, hvor menighedsrådet konstaterer, at samarbejdet skal ophøre, da rådet ikke mener 'den rette ånd kan genindføres parterne imellem.'. Denne begrundelse gentages i menighedsrådets brev af 18. februar 2003 efter, at De har udbedt Dem en uddybende begrundelse.

Efter min opfattelse er det, uanset den forholdsvis summariske begrundelse, tilstrækkelig begrundelse for at bringe samarbejdet til ophør. Dette underbygges af, at De også mundtligt, senest på mødet den 6. februar 2003, er blevet præsenteret for en mulig afgørelse.

Lovligheden

Det fremgår af menighedsrådslovens § 10, stk. 1, sammenholdt med menighedsrådslovens § 10, stk. 10, at menighedsrådet vælger en kirkeværge for menighedsrådets funktionsperiode. Dette indebærer, at hvor der er tale om en kirkeværge valgt inden for rådet, skal der endog meget stærke grunde til at afskedige den pågældende. Hvor det som her drejer sig om valgt kirkeværge udenfor rådet kan dette ikke betragtes som en integreret del af menighedsrådets konstituering. Hvervet er således i denne situation ikke uopsigeligt i den valgte funktionsperiode, og menighedsrådet har derfor mulighed for at opsig kirkeværgen, såfremt der foreligger en saglig begrundelse.

Som det fremgår af ovennævnte under rimelighedsvurderingen finder jeg ikke grundlag for at tilsidesætte menighedsrådets skøn.

Afgørelse

Efter en samlet gennemgang af sagen finder jeg ikke at kunne tilsidesætte det af menighedsrådet foretagne skøn om at afskedige Dem som kirkeværge, ligesom jeg finder menighedsrådets afgørelse tilstrækkelig begrundet.”

A klagede ved brev af 5. maj 2003 over denne afgørelse til Kirkeministeriet der stadfæstede afgørelsen den 11. juli 2003.

A sendte ved brev af 11. januar 2004 flere bemærkninger til sagen. Kirkeministeriet fastholdt ved brev af 28. april 2004 afgørelsen af 11. juli 2003.

A klagede herefter til mig ved brev af 24. april 2005.

Jeg bad ved brev af 6. juli 2005 Kirkeministeriet udtale sig om med hvilken hjemmel kirkeværger kan afskediges i menighedsrådets funktionsperiode, og med hvilken hjemmel der i den henseende sondres mellem kirkeværger valgt henholdsvis inden for og uden for kredsen af menighedsrådsmedlemmer.

Kirkeministeriet svarede den 7. oktober 2005 bl.a. således:

”Af § 10, stk. 1, i lov om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 164 af 16 marts 2004, fremgår det, at menighedsrådet af eller uden for sin midte vælger en kirkeværge. Af stk. 10 i samme bestemmelse fremgår det, at valget har virkning for menighedsrådets funktionsperiode.

I bestemmelsens stk. 1, sondres der således mellem kirkeværger valgt af eller uden for menighedsrådets midte. Denne sondring har ikke alene betydning i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt en kirkeværge kan fritages fra hvervet i løbet af en funktionsperiode, men også for hvorvidt den pågældende er pligtig at modtage hvervet. Således fremgår det af menighedsrådslovens § 21, stk. 3, at medlemmer af menighedsrådet er pligtige at modtage valg til udvalg samt til at udføre øvrige hverv, herunder de i § 10 nævnte, som menighedsrådet måtte tildele dem. Menighedsrådet kan også, medmindre andet særligt er bestemt, overlade hverv til andre af menighedens medlemmer, som er villige dertil.

Når et ikke-medlem af menighedsrådet modtager valg til hvervet som kirkeværge, bygger dette således på frivillighed.

På ovennævnte baggrund er det fast antaget i den kirkeretlige litteratur og i praksis, at bestemmelsen i menighedsrådslovens § 10, stk. 10, skal fortolkes således, at hvervet som kirkeværge ikke uden genvalg kan forlænges udover menighedsrådets funktionsperiode. Dette gælder både, når der vælges et menighedsrådsmedlem, og når der vælges en person, der ikke er medlem af rådet.

Endvidere antages det, at funktionsperioden for hvervet som kirkeværge, når det pålægges et menighedsrådsmedlem at varetage dette, kun kan afkortes efter ansøgning fra den pågældende. Derimod antages det, at menighedsrådet – såfremt hvervet som kirkeværge varetages af en person, der ikke er medlem af menighedsrådet – i overensstemmelse med almindelige ansættelsesretlige regler har mulighed for at opsige den pågældende i løbet af funktionsperioden. Menighedsrådets beslutning om at ændre funktionsperiodens længde – og dermed opsige den pågældende – skal træffes efter de almindelige regler om menighedsrådets beslutningskompetence, jf. herved § 24 i menighedsrådsloven.

Sondringen mellem medlemmer af menighedsrådet og ikke-medlemmer har sammenhæng med, at fordelingen af enkeltmandsposter blandt rådets medlemmer er en del af konstitutionen, hvilket betyder, at fordelingen af disse poster indgår i en konstitutionsaftale mellem menighedsrådets medlemmer. Dette synspunkt gør sig ikke i samme grad gældende, når der udpeges et ikke-medlem til en enkeltmandspost.”

Ombudsmandens udtalelse

”(X) Menighedsråd styrer som udgangspunkt sognets anliggender, jf. bekendtgørelse nr. 571 af 21. juni 1996 af Lov om menighedsråd (menighedsrådsloven, nu lovbekendtgørelse nr. 9 af 3. januar 2007).

Medlemmerne af menighedsrådet bliver valgt efter lov om valg til menighedsråd og har en funktionsperiode på fire år, jf. lovbekendtgørelse nr. 30 af 24. januar 1996 (nu lovbekendtgørelse nr. 10 af 3. januar 2007). Et nyvalgt menighedsråd afholder sit konstituerende møde inden funktionsperiodens begyndelse. På dette møde vælges formand og næstformand, og der skal også tages stilling til valg af bl.a. kirkevæрге og kasserer.

Jeg lægger herefter til grund at De i 2000 på et konstituerende møde i (X) Menighedsråd blev valgt som kirkevæрге for en periode på fire år. De var ikke samtidig medlem af menighedsrådet.

I 2003 besluttede menighedsrådet at Deres hverv som kirkevæрге skulle ophøre. De var utilfreds med beslutningen og indbragte spørgsmålet for såvel biskoppen som Kirkeministeriet. Min behandling af sagen vedrører Kirkeministeriets afgørelse af 28. april 2004 og biskoppens afgørelse af 25. april 2003. Jeg har dog koncentreret min undersøgelse til spørgsmålet om hvorvidt en kirkevæрге der ikke er medlem af menighedsrådet, kan afskediges i menighedsrådets funktionsperiode.

Afgørelserne er truffet efter § 10, stk. 1 og stk. 10, i lov om menighedsråd. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

§ 10. Menighedsrådet vælger af eller uden for sin midte en kirkevæрге. Kirkefunktionærer, der er ansat ved kirken eller kirkegården, kan ikke vælges til kirkevæрге.

...

Stk. 10. Valgene har virkning for menighedsrådets funktionsperiode.¹

Bestemmelserne er uændrede i forhold til hovedloven, lov nr. 432 af 1. juni 1994 om menighedsråd og lovforslaget hertil. Af bemærkningerne til lovforslagets enkelte bestemmelser (Folketingstidende 1993-94, Tillæg A, sp. 5525 f) fremgår bl.a. følgende:

¹Bestemmelserne i stk. 1-5, stk. 7 og stk. 9, svarer til § 8 i den nugældende lov med redaktionelle ændringer.

I *stk. 1, 2. pkt.*, er dog foretaget den ændring, at ingen funktionær, der er ansat ved kirken eller kirkegården, skal kunne vælges til kirkeværge. Denne ændring er begrundet med, at ingen funktionær bør føre tilsyn med andre funktionærers arbejde.

...

Bestemmelsen i *stk. 10* er ny, men indeholder alene en lovfæstelse af tidligere praksis.'

Kirkeministeriet har i udtalelsen af 7. oktober 2005 til mig udtalt at bestemmelsen i menighedsrådslovens § 10, stk. 1, sondrer mellem kirkeværger valgt af eller uden for menighedsrådets midte. Denne sondring har betydning i forhold til spørgsmålet om hvorvidt en kirkeværge kan fritages fra hvervet i løbet af en funktionsperiode. Menighedsrådet har således mulighed for i løbet af funktionsperioden at opsiges kirkeværger der ikke er medlemmer af menighedsrådet, i overensstemmelse med almindelige ansættelsesretlige regler.

Praksis er endvidere beskrevet i den juridiske litteratur, jf. således Preben Espersen, Lov om menighedsråd med kommentar, 1998, hvor bl.a. følgende siges (s. 48 ff):

'Kasserere og kirkeværger, der er valgt af menighedsrådet til at bestride de respektive tillidshverv, anses ikke for lønmodtagere med ret til ferie og feriegodtgørelse eller løn efter reglerne i ferieloven, jf. herved ferielovens § 1 (...)

...

Der kan ikke ved de valg til enkeltmandsposter, menighedsrådet foretager, træffes beslutning om, at de skal gælde for en kortere periode end angivet i loven. En sådan afkorting af perioden kan heller ikke ske ved enstemmig beslutning og derved med kandidatens tiltræden.

Afkortning af den lovbundne funktionsperiode kan kun finde sted ved, at menighedsrådet efter ansøgning bevilger fritagelse fra hvervet. Menighedsrådet skal i den forbindelse overveje, om der er rimelig grund til fritagelsen, og der tilkommer således menighedsrådet et betydeligt skøn. Menighedsrådets beslutning om fritagelse kan tidligst meddeles umiddelbart før det tidspunkt, som fritagelsen skal have virkning fra. (...).

...

Kirkeministeriet har udtalt, at såfremt menighedsrådet har valgt en person, som tillige er medlem af menighedsrådet til den pågældende enkeltmandspost, vil menighedsrådet senere være afskåret fra at afkorte den valgte funktionsperiode, medmindre den valgte selv fremsætter anmodning herom. Baggrunden herfor er, at fordelingen af enkeltmandsposter vil kunne indgå i en konstitutionsaftale mellem menighedsrådets medlemmer. Når den pågældende enkeltmandspost derimod bliver besat med en person, som ikke er medlem af menighedsrådet, kan dette valg ikke betragtes som en integreret del af menighedsrådets konstituering. Menighedsrådet har derfor i overensstemmelse med almindelige ansættelsesretlige regler mulighed for at opsiges den pågældende. (Skrivelse af 3. april 1996).'

Kirkeministeriets skrivelse af 3. april 1996 har bl.a. følgende ordlyd:

'Menighedsrådet har i det tilfælde, hvor kassererhvervet ikke er knyttet til en af kirkens funktionærstillinger, mulighed for at vælge kassereren enten blandt menighedsrådets medlemmer eller uden for rådets midte, jf. den tidligere gældende lov om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 587 af 25. juni 1992, § 8, stk. 1, 1.-2. pkt.

Den tidligere gældende lov om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 587 af 25. juni 1992, indeholdt ikke nogen bestemmelse om, hvor længe et valg af kasserer skulle være gældende. Menighedsrådet kunne derfor i forbindelse med valget af kasserer gyldigt beslutte, at valget kun skulle gælde en del af menighedsrådets funktionsperiode, eller at valget skulle være gældende for hele menighedsrådets funktionsperiode.

Såfremt menighedsrådet har valgt en person, som tillige er medlem af menighedsrådet til den pågældende enkeltmandspost, vil menighedsrådet være afskåret fra senere at afkorte den *valgte* funktionsperiode, medmindre den pågældende selv fremsætter anmodning herom. Baggrunden herfor er, at fordelingen af enkeltmandsposter vil kunne indgå i en konstitutionsaftale mellem menighedsrådets medlemmer.

Når den pågældende enkeltmandspost derimod bliver besat med en person, som ikke er medlem af menighedsrådet, kan dette valg ikke betragtes som en integreret del af menighedsrådets konstituering. Bestemmelse i vedtægten for det pågældende herved om funktionsperiodens længde er derfor ikke ensbetydende med, at hvervet er uopsigeligt i den valgte funktionsperiode, og menighedsrådet har derfor i overensstemmelse med almindelige ansættelsesretlige regler mulighed for at opsiges den pågældende. Menighedsrådets beslutning om at ændre funktionsperiodens længde – og dermed opsiges den pågældende – skal træffes efter de almindelige regler om menighedsrådets beslutningskompetence, jf. herved menighedsrådslovens § 24.

Endvidere bemærkes, at menighedsrådet hverken efter den tidligere gældende eller den nugældende lov om menighedsråd kan beslutte, at valget skulle være gældende for en længere periode end menighedsrådets funktionsperiode, jf. bestemmelsen i lov nr. 432 af 1. juni 1994 om menighedsråd § 10, stk. 10.'

Som det fremgår ovenfor, er spørgsmålet om afskedigelse før funktionstidens udløb af kirkeværger der ikke er medlemmer af menighedsrådet, ikke direkte reguleret i loven. Det er derimod fast antaget i Kirkeministeriets praksis at det i en sådan situation er muligt at opsiges kirkeværger der ikke er medlemmer af menighedsrådet, i overensstemmelse med almindelige ansættelsesretlige principper.

Selv om udgangspunktet efter loven § 10, stk. 10, er at valget af en kirkevæрге har virkning for menighedsrådets funktionsperiode, har jeg ikke fuldt tilstrækkeligt grundlag for at kritisere Kirkeministeriets praksis på dette punkt. Ved min vurdering heraf har jeg lagt særlig vægt på at valget af en kirkevæрге uden for menighedsrådet normalt ikke kan anses for at være en del af menighedsrådets konstituering, og at tilsvarende praksis også gælder for kasserere, jf. Kirkeministeriets skrivelse af 3. april 1996. Jeg bemærker dog udtrykkeligt at jeg ved min bedømmelse heraf forudsætter at opsigelsen også skal overholde de forvaltningsretlige regler og grundsætninger om bl.a. saglighed og procedure.

Imidlertid har sagen givet mig anledning til at henstille til Kirkeministeriet at ministeriet ved førstkommende lejlighed præciserer menighedsrådsloven således at det udtrykkeligt fremgår af loven hvilke regler der gælder for afskedigelse af kirkeværger som ikke er medlemmer af menighedsrådet. I den forbindelse er det nærliggende at ministeriet i bemærkningerne til lovforslaget nærmere beskriver hvilke ansættelsesretlige regler der finder anvendelse på kirkeværger som ikke er medlemmer af menighedsrådet, herunder hvilke opsigelsesvarsler der gælder. (Jeg har samtidig henledt ministeriets opmærksomhed på at en lignende problemstilling også er aktuel for kasserere, jf. lovens § 10.)

Jeg har bedt Kirkeministeriet om at underrette mig om hvad ministeriet agter at foretage sig i den anledning.

Jeg har gjort Folketingets Retsudvalg og Folketingets Kirkeudvalg bekendt med min henstilling.

Jeg har derudover besluttet ikke at undersøge sagen yderligere da jeg mener at der ikke er udsigt til at jeg nu vil kunne hjælpe Dem med at få Deres hverv som kirkevæрге tilbage. Jeg har herved bl.a. lagt vægt på at der har været et nyt valg til menighedsrådet i november 2004.

Jeg henviser til § 16, stk. 1, i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand. Heraf fremgår det at ombudsmanden afgør om en klage giver tilstrækkelig anledning til undersøgelse.

Derfor har jeg ikke gennemført en egentlig undersøgelse af om de ansættelsesretlige og forvaltningsretlige regler er fulgt i forbindelse med Deres afskedigelse. Tilsvarende har jeg ikke taget stilling til sagsbehandlingstiden i Kirkeministeriet.”